

Bezdroża

travelbook

Sardynia

ERGO
HESTIA

Ubezpieczenie
w podróży

Autorka przewodnika: Agnieszka Fundowicz

W przewodniku wykorzystano także teksty Agnieszki Masternak i Bereniki Wilczyńskiej.

Współpraca: Beata Garncarska (informacje praktyczne, uzupełnienia)

Redaktor prowadzący: Maciej Żemojtel

Redakcja: Jacek Okarmus

Opieka techniczna: Katarzyna Leja

Źródło pochodzenia danych kartograficznych:

OSM (www.openstreetmap.org)

Skład: Michał Sapeta

Projekt okładki: hotmedia Jan Paluch

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autorki oraz wydawnictwo Helion dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autorki oraz wydawnictwo Helion nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wydawnictwo Helion

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?besat1>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzje.

Wydanie I

ISBN: 978-83-283-0086-6

Copyright © Helion, 2015

- **Kup książkę**
- **Poleć książkę**
- **Oceń książkę**
- **Księgarnia internetowa**
- **Lubią to!**
- **Nasza społeczność**

Sardynia

Kup książkę

Poleć książkę

NAJCENNIJSZE ZABYTKI, ŚWIADECTWA KULTURY

Atrakcje Sardynii

Budowle romańskie i przedromańskie

Kościół św. Jana w San Giovanni di Sinis (bizantyjski), bazylika św. Saturnina w Cagliari (bizantyjska), Torre dell'Elefante i Torre di San Pancrazio w Cagliari, bazylika św. Gawina w Porto Torres, bazylika św. Symplicjusza w Olbii, kościół św. Piotra w Bosie, katedra w Santa Giusta, basilica di Saccargia w Codrongianos.

Kup książkę

Poleć książkę

Kościóły gotyckie i inne ▲

Katedra Niepokalanej Marii Panny w Alghero, kościół św. Bartłomieja w Cagliari, kościół św. Franciszka w Alghero, katedra Sant'Antonio Abate w Castelsardo, kościół św. Katarzyny w Sassari (barok), kolegiata św. Anny w Cagliari (barok), kościół św. Michała w Cagliari (barok), katedra św. Mikołaja w Sassari (romanizm, gotyk, barok), kościół Matki Boskiej Betlejemskiej w Sassari (gotyk, rokoko, neoklasycyzm).

Zamki, twierdze, bastiony

Castello della Fava w Posadzie, zamek Malaspina w Bosie, zamek w Castelsardo, warowny gród Alghero (z zachowanymi w 70% murami obronnymi), bastion San Remy w Cagliari.

Zespoły staromiejskie

Dzielnica Casteddu w Castelsardo, dzielnice Sa Costa i Sas Conzas w Bosie.

Zabytki i stanowiska archeologiczne

Święte źródła Santa Cristina w Paulilatino i Su Tempiesu w Orune, ruiny fenicko-punickiego miasta Tharros, forteca Monte Sirai – odbudowana przez Rzymian kartagińska świątynia boga Babai w dolinie Antas, „grobowce gigantów” w Fonni, koło Dorgali (Sa Ena 'e Thomes) oraz w pobliżu Arzacheny, grobowce zwane *domus de janas* (domy wróżek) rozsiane po całej Sardynii, osady nuragijskie: Su Nuraxi koło Barumini, Losa w Abbasanta, Serra Orrios koło Dorgali, Sa Sedda 'e sos Carros w dolinie Lanaito nieopodal Olieny. ▼

Kup książkę

Poleć książkę

Cagliari

Otoczone lagunami, nadmorskie Cagliari (Casteddu; ok. 158 tys. mieszkańców) jest stolicą Sardynii i największym ośrodkiem gospodarczym i kulturalnym wyspy. Miasto poszczycić się może długą historią i wieloma cennymi zabytkami.

HISTORIA

Starożytne Karalis zostało założone przez Fenicjan w VIII–VII w. p.n.e., a następnie rozbudowane przez Kartagińczyków. Po pierwszej wojnie punickiej wraz z całą Sardynią i Korsyką zostaje w 238 r. p.n.e. opanowane przez Rzymian. Za rządów Pizańczyków i Aragończyków ukształtowała się główna dzielnica, Castello. Pozbawieni praw obywatelskich mieszkańcy żyli w otoczonych murami dzielnicach Stampace i Villanova (dzisiaj jest to ścisłe centrum), a do Castella mogli wchodzić tylko za dnia. Mury zburzono w 1862 r. W epoce nowożytnej na wygląd miasta wpłynęła architektura piemoncka.

WARTO ZOBACZYĆ

Serce Cagliari – **dzielnica Castello** – leży pośrodku jest w sercu miasta na skalistym wzgórzu. Spacer można zacząć od wspinaczki schodami z Piazza Costituzione poprzez **bramę Lwów** (Porta dei Leoni) do **bastionu Saint Remy** (można też wejść windą). Bastion wzniesiono w stylu neoklasycyzyzm w latach 1899–1902, wykorzystując pozostałości bastionów hiszpańskich. Składa się on z dwóch tarasów: Umberto I i Santa Caterina. Z tarasu Umberta I roztacza się piękna panorama na morze, laguny, Diabelskie Siodło (Sella del Diavolo) i góry. Stoi tu także neoklasycyzyzm **pałac Boyd** (1840).

Z bastionu w głąb dzielnicy prowadzi nas Via Università (stoi przy niej XVIII-wieczny budynek jednego z dwóch sardyńskich uniwersytetów – założonego w 1626 r. Uniwersytetu Cagliari), którą dochodzimy do **Wieży Słonia** 📍 **Torre dell'Elefante**; **zwiedzanie: pn.–nd. 10.00–20.00; bilety: 3 EUR, szkolny**

Kup książkę

Poleć książkę

1 EUR; **grupowy 2 EUR**, zaprojektowanej przez Giovanniego Capulę i wzniesionej przez Pizańczyków w 1307 r. (Capula jest też autorem dwa lata starszej, bliźniaczo podobnej, wieży San Pancrazio stojącej kilkaset metrów na północ, przy Piazza dell'Indipendenza). Na wystającej z fasady półce umieszczony jest rzeźbiony stoń – symbol miasta.

Kierując się na wschód, możemy dojść do **ulicy Alberta Lamarmory** – przy której działają warsztaty rzemieślnicze i sklepiki z antykami – oraz, przechodząc np. przez Piazza Carlo Alberto, do pobliskiej **★ katedry Cagliari** **📍 Cattedrale di Santa Maria, Piazza Palazzo, www.duomodicagliari.it; zwiedzanie: dni robocze 8.00–20.00, święta 8.00–13.00 i 16.30–20.30**. Zbudowana w XIII w. w stylu romanizmu pizańskiego, w ciągu wieków była wiele razy przebudowywana, dzięki czemu dzisiaj możemy podziwiać mieszankę wielu stylów, m.in. gotyckiego, barokowego i neoromańskiego. Wnętrze o trzech nawach wzbogacają polichromiczne marmury, rzeźby lwów i dwa rzeźbione pulpit autorstwa Guglielma da Pisa (XII w.).

Na Piazza Palazzo po prawej stronie katedry znajduje się **Ex Palazzo di Città** z XIV w., który był siedzibą rządu miasta od średniowiecza aż do pierwszych lat XX w. W XVIII w. został odrestaurowany w stylu baroku piemonckiego. Dzisiaj mieści się tutaj **muzeum miejskie** **📍 www.museicivicicagliari.it, czynne: wt.–nd. 10.00–18.00 w zimie i 10.00–21.00 latem; wstęp: 4 EUR, ulgowy 2,5 EUR, gratis w każdą 1. niedzielę miesiąca; *biglietto cumulativo* do muzeum miejskiego, Muzeum Sztuki Syjamskiej i Palazzo di Città: 8 i 4 EUR**, w którym często organizowane są wystawy sardyńskich artystów. Natomiast po lewej stronie katedry wznosi się **pałac Królewski** (Palazzo Reale lub Palazzo Regio/Viceregio), zbudowany już za czasów panowania na wyspie Aragończyków w XIV w., jednak to rząd

▲ Porta San Pancrazio

Piemontu rozbudował i nadał mu dzisiejszy wygląd. Dziś w budynku mieści się siedziba prowincji Cagliari i prefektury (wstęp gratis).

Po zwiedzeniu tej części miasta warto skierować się wzdłuż Via Martini do najważniejszego kompleksu muzeów w Cagliari – Cittadella dei Musei. Przed wejściem na Piazza Arsenale spotkamy drugą średniowieczną wieżę – **Torre di San Pancrazio** z 1305 r.

Cittadella dei Musei na Piazza Arsenale to jeden z najważniejszych zespołów muzealnych na wyspie. W jego skład wchodzi: Narodowe Muzeum Archeologiczne, Pinakoteka, Muzeum Sztuki Syjamskiej i Muzeum Etnograficzne – kolekcja Luigiego Cocco. Sama budowla to wzniesiona przez Hiszpanów cytadela, która za czasów piemonckich służyła jako arsenał.

Museo Archeologico Nazionale **📍 www.archeocaor.beniculturali.it; zwiedzanie: wt.–nd. 9.00–20.00; pn. zamkn.; kasa czynna do 19.15; bilet łączny ze wstępem do pinakoteki – 5 EUR, poniżej 18. roku życia i powyżej 65. – wstęp wolny**, to największe muzeum na Sardinii, które gromadzi

Kup książkę

Poleć książkę

zbiory z całej wyspy z okresu od neolitu do wczesnego średniowiecza. Warto zobaczyć posąжки Bogini-Matki, przedmioty ceramiczne z epoki przednuorskiej, broń i statuetki z brązu z okresu cywilizacji nuorskiej przedstawiające pasterzy, wojowników, kapłanów oraz miniaturowe łodzie.

Z kolei **Pinacoteca Nazionale** otwarte: wt.–nd. 9.00–20.00, pn. zamkn.; wstęp: 2 EUR, poniżej 18. i powyżej 65. roku życia wstęp wolny; bilet należy kupić w Muzeum Archeologicznym, kasę zamyka się o 19.15, gromadzi dzieła współczesnej sztuki i rzeźby, obrazy malarzy katalońskich, flamandzkich

Kup książkę

Poleć książkę

i sardyńskich, herby, przedmioty sakralne, w tym także XV- i XVI-wieczne retabula pochodzące z sardyńskich kościołów (które stanowią najbardziej interesującą część kolekcji).

Muzeum Sztuki Syjamskiej Museo d'Arte Siamese Stefano Cardu; czynne: wt.–nd., w okresie zimowym 10–18; w okresie letnim 10–20; wstęp: dorośli 2 EUR, ulgowy (6–26 lat) 1 EUR, osoby do 6 lat i ponad 65 oraz niepełnosprawne – gratis; kasa biletowa jest zamykana 30 min przed zamknięciem muzeum; bilet łączny obejmujący także Palazzo di Città i Miejskie Muzeum Malarstwa: 8 i 4 EUR prezentuje wyjątkową w Europie kolekcję dzieł sztuki Wschodu: malowideł na jedwabiu, srebrnych monet, broni i statuetek z kości słoniowej z krajów dalekiej Azji, a zwłaszcza z Tajlandii. Muzeum powstało w 1914 r., kiedy to Stefano Cardu podarował część swojej kolekcji miastu.

 Bilet łączny (Muzeum Sztuki Syjamskiej + Palazzo di Città + Miejskie Muzeum Malarstwa): 8 EUR, 4 EUR ulgowy.

Warto także zwiedzić **Muzeum Etnograficzne – Collezione Luigi Cocco**

 www.isresardegna.it, czynne: wt.–nd. 9.00–20.00, wstęp gratis. Kolekcja Luigiego Cocco to zbiór ok. 2 tys. przedmiotów związanych z kulturą sardyńską pochodzących głównie z 2. poł. XIX w. i 1. poł. XX w.; obejmuje m.in. 731 wyrobów z tkanin i 1266 sztuk biżuterii, a także narzędzia, meble i rzeźby.

Z cytadeli wzdłuż Viale Buon Cammino można udać się na spacer do **ogrodów miejskich**, gdzie znajduje się **Miejska Galeria Sztuki** Galleria Comunale d'Arte, Viale San Vincenzo 2; www.galleriacomunalecagliari.it; otwarte: IX–VI pn.–nd. 10.00–18.00, VI–IX pn.–nd. 10.00–21.00; wstęp: 6 EUR, poniżej 26 lat 2,60 EUR. Zgromadzone są tutaj obrazy XX-wiecznych sardyńskich artystów oraz kolekcja Francesca

Paola Ingrao – obrazy i rzeźby reprezentujące sztukę włoską od połowy XIX po koniec XX w.

Stampace jest jedną z dzielnic okalających Castello, od średniowiecza zamieszkiwaną przez bogatsze rodziny. Warto zatrzymać się w barokowym **kościółce św. Michała** z końca XVIII w. Obok wejścia do świątyni znajduje się antyczna brama miejska (zachowano ją podczas rozbiórki murów miasta), a tuż przy bramie stoi **wieża św. Michała** (Torre di San Michele) z 1293 r.

W Stampace znajdują się także **ruiny amfiteatru rzymskiego** Anfiteatro Romano, Viale Sant'Ignazio da Laconi; www.anfiteatroromano.it; zwiedzanie (tylko z przewodnikiem!): 15 X–30 IV sb., nd. 9.00–16.00, 1 V–30 IX pt.–nd. 9.00–18.00; wstęp: dorośli 5 EUR, studenci do 26 lat i emeryci 3,50 EUR, dzieci do 6 lat i niepełnosprawni gratis. Amfiteatr w Cagliari jest jednym z najważniejszych obiektów rzymskiej Sardynii; leży w naturalnej dolinie na południowym stoku wzgórza Buon Cammino i częściowo wykuty jest w skale. Pochodzi z przełomu I i II w. ne. Mieściło się w nim 10 tys. widzów.

W okolicy amfiteatru znajduje się założony w 1865 r. **ogród botaniczny** Orto Botanico di Cagliari, Viale S. Ignazio da Laconi 9–11, www.ccb-sardegna.it/hbk/hbk.htm; zwiedzanie: zimą pn.–pt. 8.30–13.30, latem pn.–pt. 8.30–18.00; wstęp: 4 EUR, zniżkowy 2 EUR. Zajmuje 5 ha, zaprojektowany i zarządzany jest przez Uniwersytet w Cagliari. Obecnie znajduje się tutaj ok. 2 tys. gatunków roślin, pochodzących głównie z rejonu Morza Śródziemnego, a także rośliny tropikalne i sukulentki.

Najbardziej znanym kościołem w dzielnicy Stampace jest **Chiesa di Sant'Efisio** Via Sant'Efisio; zwiedzanie: 9.00–12.30 i 16.00–20.00. Obecna, barokowa konstrukcja kościoła pochodzi z XVIII w., jednak

Kup książkę

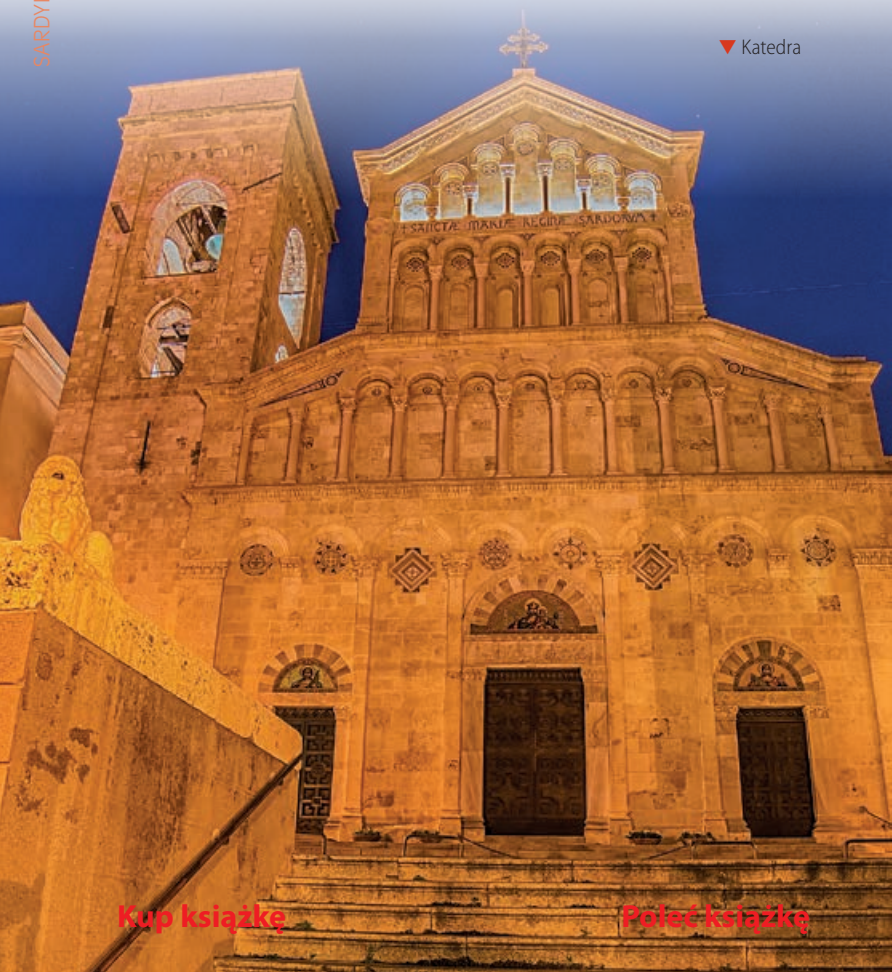
Poleć książkę

pierwsza świątynia powstała w tym miejscu prawdopodobnie już w V w. Wzniesiono ją ponad jaskinią, w której za panowania Dioklecjana miał być więziony św. Eufrozyna, zanim w 303 r. zginął męczeńską śmiercią w miasteczku Nora. Mieszkańcy przypisują wstawiennictwu tego męczennika – jednego z patronów Cagliari – zakończenie epidemii dżumy w mieście w 1657 r. Tak właśnie narodziło się jedno z najstojniejszych świąt religijnych na Sardynii – **Sagra di Sant'Efisio**. Co roku 1 maja Sardyńczycy ubrani w tradycyjne stroje wyruszają (pieszo i na wozach zaprzężonych w woły)

w procesji z kościoła św. Eufrozyny do oddalonej o ok. 40 km Nory, gdzie nad brzegiem morza stoi mały kościółek pod wezwaniem tegoż świętego. Uczestnicy pochodu niosą wielką statuetkę męczennika; towarzyszą im jeźdźcy na koniach i fleciści grający na launeddas. Procesja kończy się 4 maja powrotem do Cagliari.

Na północnym zachodzie dzielnicy Stampace leży **fenicko-punicka nekropolia Tuvixeddu** 📍 *Via Is Maglias, Via Vittorio Veneto*; www.anfiteatoromano.it; zwiedzanie (tylko z przewodnikiem!): 15 X–30 IV sb., nd. 9.00–16.00, 1V–30 IX pt.–nd. 9.00–18.00;

▼ Katedra

Kup książkę

Poleć książkę

wstęp: dorośli 3 EUR, studenci do 26 lat i emeryci 2 EUR, dzieci do 6 lat i niepełnosprawni gratis. Tuvixeddu jest największą zachowaną nekropolią punicką. Jest tu ponad tysiąc grobowców wykutych w skale, bogato dekorowanych rzeźbieniami i malowidłami. Cmentarz powstał pomiędzy VI a III w. p.n.e. Był również wykorzystywany w okresie rzymskim; z czasów tych pozostały monumentalne grobowce zarezerwowane dla ważnych mieszkańców miasta, m.in. tzw. Grotta della Vipera.

Na wschód od dzielnicy Castello znajduje się dzielnica **Villanova** ze swą główną ulicą – Via San Giovanni zamieszkaną głównie przez rzeźbiarzy i stolarzy. Liczne kościoły w tej dzielnicy są bogato zdobione rzeźbionymi w drewnie dziełami okolicznych artystów i rzemieślników. Nie wolno ominąć położonej w południowej części dzielnicy **bazyliki św. Saturnina** **Chiesa di San Saturnino, Piazza SS. Cosimo e Damiano; zwiedzanie: 9.00–13.00.** Świątynia została zaprojektowana na planie krzyża greckiego i zbudowana na przełomie V i VI w. To jeden z najstarszych zabytków z tego okresu na Sardinii, wzniesiony w miejscu męczeństwa św. Saturnina.

Kierując się dalej na południe wzdłuż Via Cimitero, można dotrzeć do **bazyliki i sanktuarium Nostra Signora di Bonaria** **Piazza Bonaria 2; zwiedzanie: codz. 6.30–12.00 i 16.30–19.30.** Kompleks składa się z małego kościoła z XIV w. (sanktuarium) w stylu katalońskiego gotyku i z bazyliki wybudowanej w 1700 r. w stylu klasycystycznym. W sanktuarium znajduje się drewniana figurka Madonny z Dzieciątkiem (bardzo czczona przez mieszkańców miasta), która wg legendy ocalała od zatonięcia jeden z hiszpańskich statków.

Zwiedzanie Cagliari można zakończyć w średniowiecznej dzielnicy **Marina**, założonej przez Pizańczyków w XIII w. jako dzielnica portowa (mieszkała w niej pracownicy portu i znajdowały się tu magazyny). W XIV w. Marina została zasiedlona przez Aragończyków, wtedy też rozrosła się, a jej mieszkańcami byli głównie kupcy i rybacy. Dzisiaj, dzięki reprezentacyjnej Via Roma z XVIII-wiecznymi **pałacami** o charakterystycznych portykach stała się salonom Cagliari i zyskała renomę dzielnicy znanej z dobrych restauracji, kawiarni, lodziarni. To także dobre miejsce noclegowe z wieloma B&B.

Informacja turystyczna

◆ **Cagliari Turismo**, Palazzo Civico, Via Roma 145, tel.: +39 3386498498, +39 070 6777397; www.cagliariturismo.it; czynne: pn.–nd. 9.00–20.00.

Dojazd

Pociągami: Na dworzec przy Piazza Matteotti (tel.: +39 070 6794449) przyjeżdżają pociągi z innych miast (z Olbii – ok. 4 godz., z Sassari – ok. 3,5 godz.).

Samolotem: Lotnisko Cagliari-Elmas znajduje się 6 km na północny zachód od Cagliari. Do miasta (na Piazza Matteotti)

można dojechać autobusem (4 EUR bilet w jedną stronę, połączenie co 30 min od 8.40 do 23.30, ok. 10 min jazdy) lub pociągiem (1,20 EUR bilet w jedną stronę, połączenie co 20 min od ok. 5.00 do 21.00.).

Promem: Do Cagliari pływają promy Tirrenia m.in. z Neapolu i Civitavecchia. Czas przeprawy to kilkanaście godzin (2 os. + samochód 150–300 EUR; www.tirrenia.it/en).

Komunikacja miejska

Sieć **linii autobusowych** obsługiwanych przez CTM Cagliari (www.ctmcagliari.it). Bilet ważny 90 min kosztuje 1,20 EUR,

Kup książkę

Poleć książkę

Ten rodzaj ekspresji twórczej wywodzi się z Meksyku (po hiszpańsku *mural* znaczy 'ścienny'), jego początki przypadają na lata 20. XX w., kiedy David Alfaro Siqueiros używał malowideł na murach m.in. do przekazywania idei rewolucyjnych. Najwybitniejszymi przedstawicielami muralizmu oprócz Siqueirosa byli Diego Rivera i Jose Clemente Orozco. Tematem ich murali były przede wszystkim sprawiedliwość społeczna i wolność, a także lokalne problemy Meksyku i Ameryki Łacińskiej. Muralizm szybko rozprzestrzenił się na inne kraje, w latach 30. XX w. był już znany i realizowany w Stanach Zjednoczonych. Po chilijskim zamachu stanu w 1973 r. wielu artystów przeniosło się do Francji lub Włoch, tam także propagując sztukę na murach.

Na Sardynii fenomen kulturowy murali pojawił się prawie jednocześnie w czterech małych miasteczkach: Orgosolo, San Sperate, Villamar i Serramanna. Narodziny muralizmu sardyńskiego datuje się na 1968 r., kiedy to w dzień Bożego Ciała w San Sperate pod Cagliari rzeźbiarz Pinuccio Sciola oraz malarz Antonio Sini wraz z przyjaciółmi i wychowankami ozdobili malowidłami szare mury domów. Natomiast w Orgosolo pierwszy mural powstał w 1969 r. w czasach protestów i wielkich zmian społeczno-politycznych. Od tego momentu na murach Orgosolo, a z czasem i innych miasteczek, zaczęły się pojawiać kolejne murale. Początkowo głównym tematem murali w Orgosolo były problemy społeczne – lokalne, sardyńskie, ogólnościwotowe. Duże emocje (co odzwierciedlenie

Murale

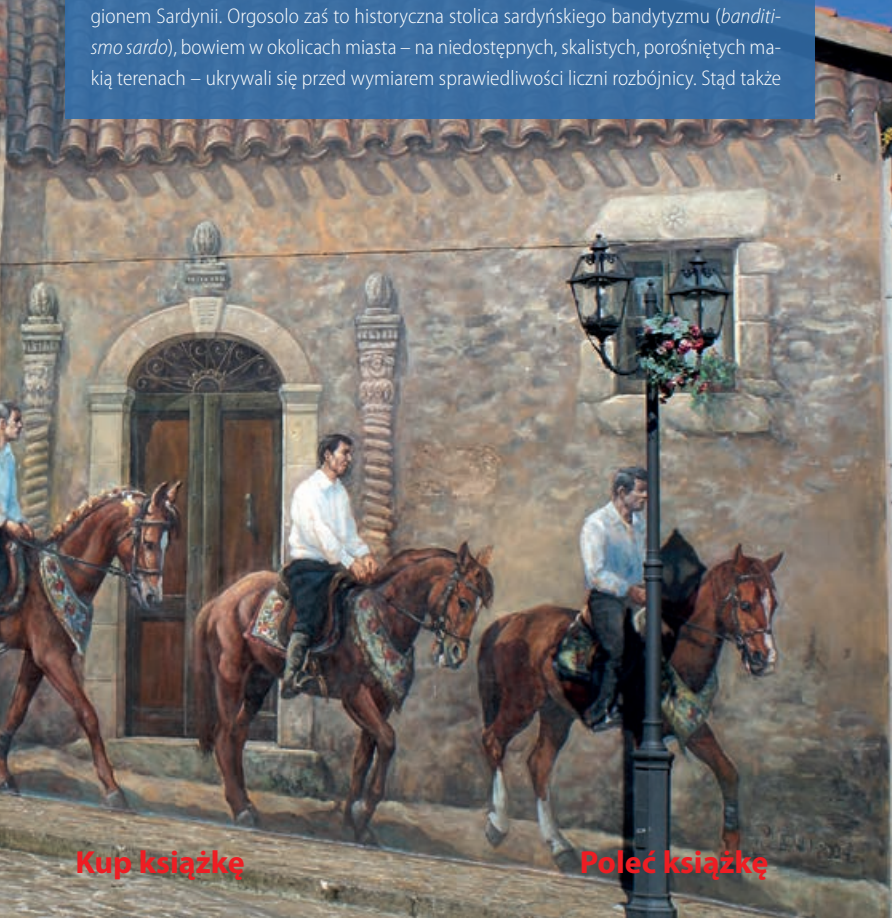
Kup książkę

Poleć książkę

znalazło też w sztuce naściennej) wzbudziła rządowa próba stworzenia w Pratabello poligonu wojskowego, która dzięki protestom lokalnej społeczności skończyła się fiaskiem. W spokojniejszych latach 80. tematyka murali nieco się zmieniła. Wielu artystów maluje wówczas sceny z codziennego życia: mężczyźni na koniach, kobiety z dziećmi, pasterzy ze stadami owiec, rolników itp. Dzisiaj w większości sardyńskich miasteczek można spotkać przynajmniej jeden mural.

ORGOSOLO

Miasteczko Orgosolo jest uważane za symbol pasterskiej kultury „barbarzyńskiej” części wyspy (szczególnie wytrwale opierającej się Rzymianom w starożytności). Barbagia Ollolai (to tylko jedna z dźwięcznie brzmiących, zagadkowych nazw w okolicy, inne to: Mamoiada, Lollolove, Lula, Orune. . .) jest najwyżej położonym regionem Sardynii. Orgosolo zaś to historyczna stolica sardyńskiego bandytyzmu (*banditismo sardo*), bowiem w okolicach miasta – na niedostępnych, skalistych, porośniętych mąką terenach – ukrywali się przed wymiarem sprawiedliwości liczni rozbójnicy. Stąd także

Kup książkę

Poleć książkę

Świątynia Antas

Świątynia Antas (Tempio di Antas), poświęcona bóstwu o imieniu Sardus Pater Babai, ufundowana została przez cesarza Karakallę na początku III w. n.e. na gruzach punickiej świątyni boga Sid Addir Babai; wcześniejsza budowla została wzniesiona przez Kartagińczyków ok. 500 r. p.n.e. Prawdopodobnie Kartagińczycy uznali i kontynuowali rozpowszechniony na wyspie nuragiczny kult wielkiego boga wód i roślinności, zwycięzców i święt (więc także uwolnienia od zła), wszechwładnego opiekuna, po którym pozostał ślad w protosardyńskim słowie *babbai*, oznaczającym ojca. Co ciekawe, we współczesnym języku włoskim dzieci, zwracając się zdrobniale do ojca (*padre*), używają nie tylko słowa *papà* (tato), ale także pieszczotliwego zwrotu *babbo!* Świątynia Antas była poświęcona przez wieki temu samemu bogu, mimo że stanowiła miejsce kultu różnych cywilizacji, od kartagińskiej po rzymską, i jest największą i najważniejszą świątynią zbudowaną na Sardynii przez Rzymian.

Świątynię odkrył w 1836 r. generał La Marmara. W 1967 r. została zrekonstruowana pod nadzorem archeologów, zaś w 1976 r.

odrestaurowana dzięki współpracy pracowników Nadzoru Archeologicznego z Cagliari, władz Autonomicznego Regionu Sardynii oraz gminy Fluminimaggiore (można poznać, które części zostały uzupełnione, a które są oryginalne).

Zachowane części ruin, m.in. kolumny frontalne i boczne oraz pozostałości ścian, pozwalają odtworzyć plan świątyni – składała się ona z trzech części: pronaosu, celli (z dwoma dodatkowymi wejściami z zewnątrz) i dwudzielnego adytonu – „świętego miejsca”, dostępnego tylko dla kapłanów. Kolumny o wysokości ok. 8 m są ozdobione kapitelami w stylu jońskim. Na podłodze celli widoczne są resztki mozaiki, w adytonie zaś dwa zbiorniki, wykorzystywane niegdyś podczas ceremonii oczyszczenia (ablucji). W tylnej części adytonu prawdopodobnie stał posąg bóstwa, z którego zachował się jedynie palec; z jego wielkości można się domyślać, jak wielka była rzeźba (musiała mieć ok. 3 m wysokości). Oryginalnie portyk świątyni wieńczył trójkątny przyczółek. O tym, że

Kup książkę

Poleć książkę

Dojazd

Obszar archeologiczny Tempio di Antas leży w dolinie Antas. Aby dotrzeć do świątyni, należy, jadąc w stronę Fluminimaggiore, za miejscowością Sant'Angelo skręcić z drogi SS 126 w prawo za znakami turystycznymi w boczną szosę, która zaprowadzi nas do parkingu (2300 m od skrzyżowania).

Informacja turystyczna

◆ **Start Uno**, Via Vittorio Emanuele 225, tel. +39 0781 580990; www.startuno.it/tempio-di-antas.html; czynne: codz. 10.00–13.00 oraz 16.00–19.00 w zimie i 17.00–20.00 w lecie. Start Uno udziela wszystkich informacji na temat okolicy: noclegu, restauracji, atrakcji, wycieczek i o świątyni Antas.

Zwiedzanie

◆ **Świątynia Antas**; czynne: VI–IX codz. 9.30–19.30, IV–V i X 9.30–17.30, VI 9.30–18.30, XI–III 9.30–16.30, pn. zamkn., 25 XII 9.30–12.30, 1 I 10.30–16.30; wejście w innych godzinach po rezerwacji; wstęp: dorośli 4 EUR, dzieci w wieku do 13 lat, dzieci i osoby niepełnosprawne – wstęp wolny; przewodnik gratis; bilet łączny do świątynia Antas i Muzeum Etnograficznego „Stary młyn wodny Licheri” (Antico Mulino ad Acqua Licheri) z XVIII w. we Fluminimaggiore – 5 EUR; bilet łączny do świątyni Antas, fortecy punicko-fenickiej Monte Sirai i na szlak „La Via del Romanzo” („Droga Powieści”) w Parku Kultury Dessi w Villacidro – 12 EUR; wypożyczenie audioprzewodnika (ang. lub niem.) 2 EUR.

była zadedykowana bogu zwanemu Sardus Pater Babai, przekonuje zachowana we fragmentach inskrypcja na podstawie frontonu (napis „DI PATRIS BAB. . .”). Najciekawszymi artefaktami odnalezionymi w pobliżu budowli są dary wotywno – posążki z brązu, włącznie z żelaza i około tysiąca monet.

Dziś pośród ruin można natknąć się na wygrzewającego się w słońcu „strażnika” świątyni – pospolitego na Sardynii niejadowitego węża *biacco* (łac. *Coluber viridiflavus*).

Odwiedzając dolinę Antas, warto spędzić w niej nieco więcej czasu. Można zobaczyć tu, poza świątynią, m.in. **pozostałości po wiosce nuragijskiej** zamieszkaanej jeszcze w epoce późnorzymskiej oraz **rzymskie kamieniołomy** (*cave romane*), w których urządzane są pokazy starożytnych technik wydobycia i transportu bloków wapiennych (wykorzystywanych także przy wznoszeniu świątyni Antas). Kamieniołomy są jednym ze stanowisk Parku Geomineralnego Sardynii. Atrakcją doliny jest też 2,5-kilometrowa **Rzymska Droga** (Strada Romana) prowadząca do **jaskini Su Mannau** (zob. niżej).

Kup książkę

Poleć książkę

Grotta di Su Mannau

Grotta di Su Mannau – utworzona przez dwa strumienie, które przez tysiąclecia wydrążyły w wapiennym masywie imponujące korytarze i komory ozdobione kryształami kalcytu i aragonitu – jest jedną z najpiękniejszych jaskiń na Sardynii. Łączna długość jej poznanych dotąd korytarzy wynosi ponad 8 km.

Część jaskini udostępniona turystom ma długość 500 m, jej zwiedzanie z przewodnikiem zajmuje mniej więcej godzinę. Szczególnie ciekawa jest pierwsza komora, nazywana **Salą Archeologiczną**, w zamierchłej przeszłości pełniła funkcję świątyni poświęconej kultowi wody. Można tu zobaczyć mnóstwo małych lampek wotywnych z terakoty. Trasa prowadzi dalej do Sali Centralnej, w której łączy się kilka korytarzy. Idąc w lewo, zobaczymy imponujące nacieki skalne, wśród których szczególną uwagę przyciąga wielka formacja zwana **Szyszką** (Pigna), ozdobiona drobnymi kryształkami kalcytu. Z pierwszego punktu widokowego (*belvedere*) można zobaczyć **Lago degli Stenasellus** – jezioro, którego nazwa pochodzi od żyjącego w nim endemicznego skorupiaka gatunku *Stenasellus nuragicus*.

Przechodząc po stalowych mostkach nad zielonymi oczkami wodnymi, mijamy rozległe kolorowe konkrety i dochodzimy do drugiego punktu widokowego, w pobliżu którego przepływa woda pochodząca z podziemnych jezior. W tym miejscu grota rozdziela się na dwa skrzydła, jedno z nich, udekorowane białymi stalaktytami, prowadzi do wielkiej **Studni Rodrigueza** (Pozzo Rodriguez), w której można podziwiać imponującą, mającą 8 m wysokości **kolumnę**, uformowaną z połączonych ze sobą stalaktytu i stalagmitu. Ostatni odcinek dostarcza

związującym dużych emocji – trasa wiedzie nad 30-metrową mroczną przepaścią.

Podczas zwiedzania szlakami nieturystycznymi (dostępnymi tylko pod opieką przewodników-speleologów) można zobaczyć więcej przestronnych sal i podziemnych jezior. Największą atrakcją kilometrowej trasy jest **Sala Dziewicza** (Sala Vergine), prawdziwa perła jaskini Su Mannau. Ściany groty pokryte są śnieżnobiałymi osadami i ogromnymi kryształami

Dojazd

Grotta di Su Mannau znajduje się w miejscowości Su Mannau. Z drogi SS 126 Iglesias – Guspini należy przed Fluminimaggiore skręcić na zjeździe w lewo, po czym ponownie w lewo na lokalną drogę, która zaprowadzi nas pod jaskinię.

Zwiedzanie

Szlak turystyczny w jaskini ma 500 m i jest łatwy do pokonania. Zwiedzanie (tylko z przewodnikiem) trwa 1 godz. Informacja i rezerwacja – tel.: +39 0781 580411, +39 3475413624; wstęp: dorośli 10 EUR, dzieci w wieku 6–12 lat 6 EUR. Otwarte: Poniedziałek Wielkanocny – 30 VI 9.30–17.30, 1 VII–30 X 9.30–18.30, XI–III tylko po wcześniejszej rezerwacji. Więcej informacji: www.sumannau.it.

Nocleg i wyżywienie

◆ **Ostello Ristorante Su Mannau**, Su Mannau (dojazd jak do jaskini Su Mannau); tel.: +39 3470095367; www.ostellosumannau.com. Hotel i restauracja obok jaskini. 400 m² zieleni, 10 pokoi z łazienką, klimatyzacja, TV; restauracja na 80 miejsc, kuchnia tradycyjna sardyńska i włoska. Poza sezonem letnim w weekendy organizowane są piesze wycieczki po okolicy i grzybobranie.

aragonitu – co robi niesamowite wrażenie. Sprzęt potrzebny przy zwiedzaniu jaskini jest zapewniany przez organizatorów wycieczek. Wyprawy są przeznaczone przede wszystkim dla osób zaczynających przygodę z alpinizmem jaskiniowym lub speleologią i trwają od

trzech do ośmiu godzin. Średni czas wyprawy to pięć godzin, dociera się wtedy do Wiszącego Jeziora (Lago Pensile), Sypialni (Sala del Sonno) i Salonu Ribaldone. Bardziej doświadczone osoby mogą dotrzeć do Sali Dziewiczej (cała wycieczka zajmie wtedy 8 godz.).

Pan di Zuccheru

Pan di Zuccheru (Głowa Cukru) to niezwykła formacja skalna (*faraglione*), która wyłania się z morza niedaleko osady górniczej Masua. Wapienny monolit powstał w wyniku erozji wybrzeża, która doprowadziła do oddzielenia skały od łądu stałego. Jego nazwa nawiązuje do słynnej skały Pão de Açúcar w pobliżu Rio de Janeiro. Sardyńska Głowa Cukru nie dorównuje jej wysokością (wystaje jedynie 133 m ponad powierzchnię morza, a brazylijska 396 m), trudno jednak odmówić jej uroku.

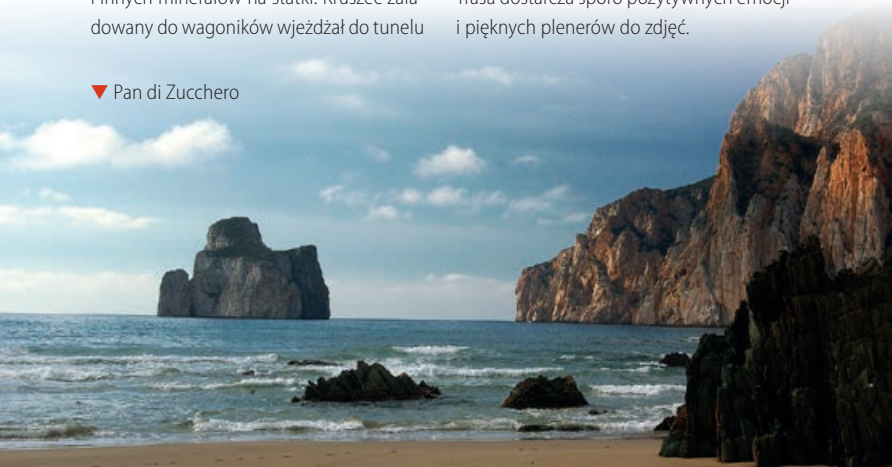
W Masui znajduje się również Porto Flavia – zbudowany na początku XX w. niezwykły port, wykorzystywany do przeladunku węgla, siarki, rud baru, cynku, ołowiu, srebra i innych minerałów na statki. Kruszec załadowany do wagoników wjeżdżał do tunelu

wykutego w skale, tam był czyszczony, następnie ładowany na taśmę, z której końca spadał na statki cumujące u zbocza góry.

4 km na północ od Porto Flavio (jadąc autem, trzeba nadłożyć drogi i przejechać 14 km), nad małą zatoczką, leży jedna z najbardziej znanych plaż tego wybrzeża – **Cala Domestica**. Jeszcze dziś można tu odnaleźć ślady małego portu, gdzie ładowano minerały na statki podczas niesprzyjającej aury.

Jadąc w te okolice z Iglesias, trzeba skoryzystać z drogi SP 83. Przejazd wybrzeżem przez Nebidę, gdzie znajduje się stara Lavegia La Marmora (miejsce, gdzie były oczyszczane minerały przed wywozem z wyspy), do Masui to prawdziwa eksplozja kolorów. Trasa dostarcza sporo pozytywnych emocji i pięknych plenerów do zdjęć.

▼ Pan di Zuccheru

Kup książkę

Poleć książkę

Sardynia

- Kameralne plaże i szmaragdowe morze
- Domy czarodziejek i grobowce olbrzymów
- Tajemnicze nuragi i zabytkowe miasta
- Tradycyjne święta i gościnni mieszkańcy
- Wino, owoce i śródziemnomorska kuchnia

foto: na okładce: Fotofilia.com

Sardynia to wyspa, którą można zwiedzać tygodniami, a mimo to opuszczać ją z odczuciem niedosytu. Tajemnicze relikty cywilizacji prehistorycznych i niezliczone zabytki późniejszych epok odnajdziemy tu niemal na każdym kroku. A to dopiero początek atrakcji: złociste plaże, dzikie pasma górskie, kolorowe święta i festy oraz znakomita śródziemnomorska kuchnia zakrapiana wybornymi oliwą i winem – wszystko to może sprawić, że stracimy dla Sardynii głowę...

 travelbook to Twój niezastąpiony towarzysz podróży. Wskaże najważniejsze atrakcje, podpowie, czego szukać poza głównymi szlakami, i wprowadzi w świat miejscowych obyczajów. Znajdziesz w nim opisy najciekawszych regionów i miast, a sprawdzone informacje ułatwią zaplanowanie podróży. Przewodnik uzupełniają czytelne mapy, starannie dobrane zdjęcia i liczne ramki z ciekawostkami. Wszystko to w połączeniu z poręcznym formatem i atrakcyjną szatą graficzną sprawia, że Travelbook to najlepszy wybór dla ciekawych świata.

Nr katalogowy: 25102

Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900

0 601 339900

 Bezdroża
Przewodnik i listy ciekawych

Sprawdź najnowsze promocje:

• <http://bezdroza.pl/promocje>

Przewodniki najchętniej czytane:

• <http://bezdroza.pl/bestsellery>

Zamów informator podróżniczy:

• <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 230 98 63

e-mail: bezdroza@bezdroza.pl

<http://bezdroza.pl>

ISBN 978-83-283-0086-6

9 788328 300866 >

Cena 24,90 zł

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

- 1. ZAREJESTRUJ SIĘ**
- 2. PREZENTUJ KSIĄŻKI**
- 3. ZBIERAJ PROWIZJĘ**

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA WYDAWNICZA

 Helion SA